

House, E.R. & Howe, K.R. (1999) **Values in Evaluation and Social Research**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Anmelder: *Anners Abild*, cand. Psych.

Kort om bogen

Denne bog lever op til sine intentioner om at afdække værdier (i.e. 'values'), som disse manifesterer sig i samfundsvidenskabelige program- eller projektevalueringer. Bogen arbejder i dybden fremfor i bredden og er ingen grundbog for dem, der ønsker at stifte bekendtskab med projekt- og programevalueringer. Tværtimod synes såvel bogens referencer som emnebehandling rettet imod folk med et vist forkundskab til den type evalueringer, hvilket dog ikke gør den uinteressant. Den nærmeste generelle betragtning, man kan komme med, er at se den som et udspil i rækken af 'faglige' bekendelser, hvor etablerede forskere, i dette tilfælde House og Howe, i et opgør imellem objektivisme og relativisme bekender sig til og uddyber deres egen udgave af en midterposition. Denne position benævner de så – *The Deliberative Democratic Evaluation* – hvilken groft sagt ikke adskiller sig væsentligt fra henholdsvis Seale's (1999) '*subtle realism*' eller andre, der bekender sig til, hvad f.eks. Schwandt (1994) har kaldt '*the interpretive turn*'. Redegørelsen for denne position varetager House & Howe på fremragende vis, og deres akademiske håndværk er upåklageligt om end lidt kedeligt.

Bogens indhold

Bogen er delt op i tre dele, hvor del 1 (kapitel 1 og 2) tager mere generelle overvejelser omkring værdier i evalueringer op. Anden del (kapitel 3, 4 og 5) kritiserer andre positioner og tjener formålet at rammesætte tredje del (kapitel 6, 7) samt konklusionen, der beskriver forfatterens egen position med tilhørende pragmatiske overvejelser.

Del 1. - Introduktionen

Denne første del af bogen tjener til at slå forfatterens ide fast om, at værdifrihed i samfundsvidenskabelige evalueringer er en utopi, men at værdiladede påstande sagtens kan antage en faktuel eller objektiv karakter, når blot disse er funderet på rationel tænkning. De gør sig her til talsmænd for et kontinuum imellem værdier og fakta, hvor det bliver overholdelsen af videnskabelige kriterier og håndværk, der gør udslaget for, hvorvidt en værdiladet antagelse kan anses for at være objektiv: "*Rather, being objective in our sense means working towards unbiased statements through the procedures of the discipline, observing the canons of proper argument and methodology, maintaining a healthy skepticism, and being vigilant to eradicate sources of bias. We deny that it is the evaluator's job to determine only the factual claims and leave the value claims to someone else, as some do. Evaluators can determine value claims too. Indeed, they can hardly avoid doing so*" (Ibid p. 9). Derefter følger en opdeling af opfattelsen af demokrati / demokratisk indstilling i tre hovedpositioner: *emotive democracy*, *hyper-egalitarianism* og *hyper-pluralism*. Hvor den første opfattelse skelner skarpt imellem faktuelle og værdiladede påstande, den anden ser alle værdiladede og faktuelle påstande som

ligeværdige, medens den tredje er mere politisk, og hvor alle påstande synes afhængige af, hvilke ideologiske 'regimer' der understøtter disse. Disse tre typer demokratiopfattelse er nært relateret til det, der beskrives i de følgende kapitler i del 2.

Del 2. - Kritikken

I denne del kritiseres i bred fægtning tre opfattelser i den samfundsvidenskabelig forskning, der svarer til de tre respektive demokratiopfattelser nævnt foroven. Disse beskrives under henholdsvis: *The Received View* (kap. 3), *The Radical Constructivist View* (kap. 4) og *The Postmodernist View* (kap. 5).

The Received View beskrives her som en post-positivistisk tilgang, der under indflydelse af Kuhn har opgivet den positivistiske ide om verifikation. I House & Howes oversættelse betyder det, at ophøjelsen af en videnskabelig påstand til status som legitim viden ved hjælp af direkte observationer eller formel logik har vejet pladsen for en anerkendelse af den uundgåelige indflydelse af forskernes pre-eksisterende teoretiske koncepter og rammer. Der er her med andre ord en accept af tilstedeværelsen af påstande, om faktuelle eller værdiladede, der ikke er videnskabeligt verificerede eller retfærdiggjorte i samfundsvidenskabelige evalueringer. House & Howe kritiserer dog denne tilgang for ikke at tage hensyn til den nære sammenhæng imellem fakta og værdiladede påstande og for fortsat at antyde, at den evaluerende kan adskille og drage konklusioner funderet på logik.

The Radical Constructivist View: Her kritiseres den radikale konstruktivisme for tendensen til via inklusion af synspunkter fra dets 'stakeholder participants' at ekskludere forskerautoriteten; "*Outsider perspectives cannot be admitted in this approach, at least not authoritatively*" (Ibid p. xviii). Men efter House & Howes opfattelse må forskeren være mere end blot en facilitator for deltagerne i forskningen og bør nødvendigvis stræbe efter at formidle den sandhed, der ikke blot forefindes i '*participants heads*', men som eksisterer derude (ikke som universel og absolut, men kontekstuel og sammenhængende). Problemet med House & Howes kritik i dette kapitel af den radikale konstruktivisme er desværre, at de ikke undlader hævdevundne og til dels fortærskede angreb på positionen. Herunder at understrege bl.a. eksistensen af en ydre realitet, som de åbenbart og fejlagtigt (se bl.a. von Glasersfeldt, 1991) mener konstruktivisterne fornægter.

The Postmodernist View: Den næste position, der angribes, er postmodernismen, der her synes beskrevet som positioner inspireret af bl.a. Foucault, Lyotard og Charles Taylor. Desværre undlader House & Howe præcist at definere deres opfattelse af, hvad postmodernisme egentlig er, hvilket ville have været nok så interessant. Derimod synes de især optaget af positionens tendenser til skeptisk dekonstruktion og problematisering af eksisterende trossystemer, værdier, sociale normer og eksisterende praktik. Det store problem her er ifølge forfatterne spørgsmålet om, hvad der så følger efter dekonstruktionen og skepticismen, eller med andre ord, hvad skal man i den ånd stille op med en så målorienteret aktivitet som program eller projektevaluering.

Del 3. – Henimod midten og hvad så - The Deliberative Democratic Evaluation

Resten af bogen beskæftiger sig så med det egentlige ærinde, at præsentere og specificere forfatterens egen position i det omfang, dette ikke er fremgået imellem linierne i det foregående. Ideen er her kort at værdiladede betragtninger hverken kan undlades eller bortforklares, uden at man af den grund bør forfalde til relativisme. Det er for House & Howe ikke et spørgsmål om enten objektive fakta eller relative værdier, men at anerkende at begge forekommer og er nødvendige i evalueringer. I den forbindelse er House & Howes egen tilgang rammesat af deres egen værdiladede opfattelse af sand demokratisk adfærd. For dem betyder det, at det er den evaluerendes opgave at anvende procedurer, der inkluderer såvel insider som outsider synspunkter, og som tager hensyn til de ellers ekskluderede og marginaliserede stemmer. Herunder er det også hans / hendes rolle at repræsentere den offentlige interesse under skyldig hensyntagen til alle, der måtte have en legitim interesse i resultaterne af evalueringen. Dette opnås ved inklusion, dialog og omhyggelig omtanke (i.e. *inclusion, dialogue, deliberation*). Inklusion betyder i den sammenhæng, at en evaluering bør repræsentere alle relevante synspunkter, interesser, værdier og deltagere / interessegrupper, samt at alle inkluderede synspunkter bør diskuteres igennem med alle involverede for at få belyst de forskellige grupperingers gensidige opfattelser af synspunkter og påstande m.m. Endelig bør diskussioner og synspunkter granskes nøje og over tid for at udelukke eller afdække eventuelle magtrelationer m.m., som kan tænkes at have indflydelse på de indsamlede data. Det endelige resultat bør fremstå som konsensus, hvor såvel inklusion, dialog som omtanken garanterer for objektiviteten af data, dog med den evaluerende forsker som den endelige autoritet.

Endelig afsluttes denne del af bogen med et pragmatisk kapitel, hvor relevante aspekter ved korrekt udførsel af en evaluering i henhold til House & Howes tilgang fremhæves.

Afsluttende bemærkninger

Bogen er givetvis læseværdig, om end jeg vil anbefale interesserede læsere at fokusere på første og tredje del. Den kritiske anden del synes lidt vel overflødig og kunne nemt have været kortet ned. Generelt kunne man anføre, at de i den del anførte argumenter med fordel kunne have været nærmere knyttet til forfatterens egen position for tydeligere at illudere forskellene imellem, hvad der kunne opfattes som de kritiserede positioners yderpositioner og forfatterens egen midtersøgning. Og skulle man endelig være lidt grov, så ville budskabet måske have taget sig bedre ud i en noget forkortet artikelform fremfor som nu at optage en hel bog.

Litteratur

- Glaserfeld, E.v. (1991) *Knowing without Metaphysics: Aspects of the Radical Constructivist Position* in Steier, F. (ed.) (1991) *Research and Reflexivity*, London, Sage Publications, pp. 12-29.
- Seale, C. (1999) *The Quality of Qualitative Research – Introducing Qualitative Methods Series*, London: Sage Publications
- Schwandt, T.A. (1994) *Constructivist, Interpretivist Approaches to Human Inquiry*. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (eds.) (1994). *Handbook of Qualitative Research*. London, Sage Publications, pp. 118-137.